

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za romanistiku

Zavisne vremenske rečenice u rumunjskom i talijanskom jeziku

-diplomski rad-

Studentica: Dragana Stanivuk

Mentor: Dr.sc. Dražen Varga

Zagreb, listopad 2015.

Universitatea din Zagreb
Facultatea de litere
Departamentul de limbi romanice

Propoziția subordonată temporală în limba română și în limba italiană

-lucrare de diplomă-

Studenta: Dragana Stanivuk

Mentor: Dr.sc. Dražen Varga

Zagreb, octombrie 2015.

Cuprins

LISTA TABELELOR.....	3
ARGUMENT.....	4
I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE.....	6
I.1. Sintaxa.....	6
II. PROPOZIȚIA	7
II.1. Complementele	9
II.1.1. Complementul circumstanțial de timp.....	9
II.1.2. Complementul circumstanțial de timp în limba română.....	10
II.1.3. Complementul circumstanțial de timp în limba italiană.....	13
II.2. Comparatie între limba română și italiană.....	15
III. FRAZA.....	16
III.1. Sintaxa frazei.....	16
III.2. Fraza prin subordonare sau hipotaxă.....	17
III.2.1. Propozițiile subordonate în română.....	18
III.2.2. Propozițiile subordonate în italiană.....	19
III.3. Comparatie între subordonatele în română și italiană.....	21
IV. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ TEMPORALĂ ÎN ROMÂNĂ.....	22
IV.1. Propoziția subordonată circumstanțială temporală.....	22
IV.2. Raporturi de temporalitate în română.....	23
IV.3. Utilizarea timpurilor în limba română.....	31
V. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ TEMPORALĂ ÎN ITALIANĂ.....	33
V.1. Propoziția subordonată circumstanțială temporală.....	33
V.2. Raporturi de temporalitate în italiană.....	34
V.3. Utilizarea timpurilor în limba italiană.....	38
VI. TEMPORALE CU ALTE NUANȚE CIRCUMSTANȚIALE ÎN AMBELE LIMBI.....	40

VII. COMPARAȚIE ÎNTRE PROPOZIȚIILE SUBORDONATE TEMPORALE ÎN LIMBA ROMÂNĂ ȘI ITALIANĂ.....	41
CONCLUZII.....	42
BIBLIOGRAFIE.....	44

Lista tabelelor

Tabelul I. Părțile de propoziție.....	7
Tabelul II. Comparăție între complementele temporale în română și italiană...	15
Tabelul III. Comparăție între propozițiile subordonate în ambele limbi.....	21
Tabelul IV. Raporturi de temporalitate în română	23
Tabelul V. Corespondența timpurilor în română.....	31
Tabelul VI. Raporturi de temporalitate în italiană.....	33
Tabelul VII. Corespondența timpurilor în italiană.....	39
Tabelul VIII. Comparăție între subordonatele temporale în ambele limbi.....	41

ARGUMENT

”La lingua – parlata, scritta o trasmessa – è lo strumento più ricco, più flessibile e più efficace che l’uomo ha a disposizione per comunicare qualsiasi tipo di messaggio.”¹

Fiecare limbă are normele proprii care au rolul de a realiza funcționarea sa și are, așadar, o gramatică propriu-zisă: fonologie, morfologie, sintaxă, lexicologie, semantică. Categoriile gramaticale ale limbii diferite sunt individualizate de calități distincte. În același mod, vorbind despre limbă ca atare, diferiți lingviști nu sunt mereu de acord cu regulile sau normele folosite. Din cauza aceasta este dificil să înțelegem din tot limba noastră, dar păreri și posibilități diferite confirmă bogăția unei limbi.

Cum spune și titlul, în această lucrare se vorbește despre propozițiile temporale în limba română și italiană. Fiind o studentă la limbi străine, am vrut să scriu despre orice temă lingvistică care este comună în limba română și italiană. Așa am ales propozițiile circumstanțiale de timp pentru că, dat fiind că sunt prezente ca o categorie în amândouă limbile, mi s-au părut destul de similare atât în limba română cât și în cea italiană. Prin expresia „similar” mă refer la modul de a reprezenta, de a clasifica, de a analiza și, printre altele, de a înțelege propozițiile deja amintite.

Ulterior, raportul între propoziția circumstanțială de timp în română și cea italiană o să fie analizat comparând gramatici diferite și folosind exemplele din Biblie sau, când va fi necesar, din gramatici alese.

Atunci, vom începe cu niște noțiuni de bază din sintaxă cu scopul să recunoaștem mai ușor în care structuri sintactice se poate găsi propoziția circumstanțială temporală. Apoi vom spune niște cuvinte despre complementul circumstanțial de timp care, cum s-a dovedit, este foarte interesant și important pentru analiza mai ușoară a propoziției temporale, ca și în limba română așa și în italiană.

¹ Sensini (1997:3)

În capitolul al treilea ne vom ocupa despre unitatea sintactică mai mare decât o propoziție, adică despre *frază (il periodo)*². În acest capitol vom face o distincție între raport de coordonare și de subordonare ca să putem, mai departe, clasifica mai ușor propozițiile temporale în amândouă limbile. Vom vedea cum se realizează această construcție și care sunt elementele care o compun. În special, în două capitole, al patrulea și al cincilea, o să analizez mai detaliat propoziția temporală în română și italiană, care sunt elementele sale introductive, modurile și timpurile folosite și, dat fiind că amândouă s-au dezvoltat din latina vulgară, vedem dacă există vreo diferență între ele. În fine, voi prezenta comparația propozițiilor temporale în limba română și italiană ca un fel de recapitulare.

² Deoarece lucrarea mea este scrisă în română, pentru termenii importanți voi indica și termenii echivalenți în limba italiană.

I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Mai întâi de a începe analiza propozițiilor temporale trebuie să spun câteva cuvinte despre noțiuni de bază, adică puțin despre sintaxă în general, apoi despre complemente și, în fine, despre propozițiile coordonate și cele subordonate ca să putem continua cu analiza subordonatelor temporale.

I.1. Sintaxa

Sintaxa (*la sintassi*) este partea structurii gramaticale care cuprinde regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor într-o propoziție și, în același timp, a propozițiilor într-o frază. Prin această îmbinare se realizează comunicarea.

Când este vorba de sintaxă trebuie să menționăm și două unități ale ei, mai exact, propoziția (ca unitate de grad mai mic) și fraza (ca unitate de grad mai mare).

Sintaxa propoziției

În ceea ce privește definiția propoziției, este un lucru cunoscut că lingviștii sunt rareori de acord cu determinarea semnificației a acestui termen, dar gramaticile școlare de pretutindeni se mențin la formulări simple de tipul: *propoziția e exprimarea unei gândiri, a unei idei încheiate*.³

După ce am citit și studiat diverse definiții despre a înțelege o propoziție, mi-a plăcut cel mai mult explicația găsită în volumul *Probleme de sintaxa a propoziției* căci este simplă, dar totuși mai clară și precisă. Așadar, în volumul respectiv Aurel Nicolescu afirmă că propoziția este cea mai mică unitate sintactică, în sensul că are elementele de bază, necesare pentru a exprima singură „o judecată logică sau o idee cu caracter afectiv ori volițional”⁴.

Sintaxa propoziției studiază combinația cuvintelor într-o propoziție și, în același timp, analizează raporturile manifestate între diferite elemente ale propoziției (de pildă, subiect, predicat, complemente, atribute, etc.)⁵.

³ Stati (1967: 155)

⁴ Nicolescu (1970: 11)

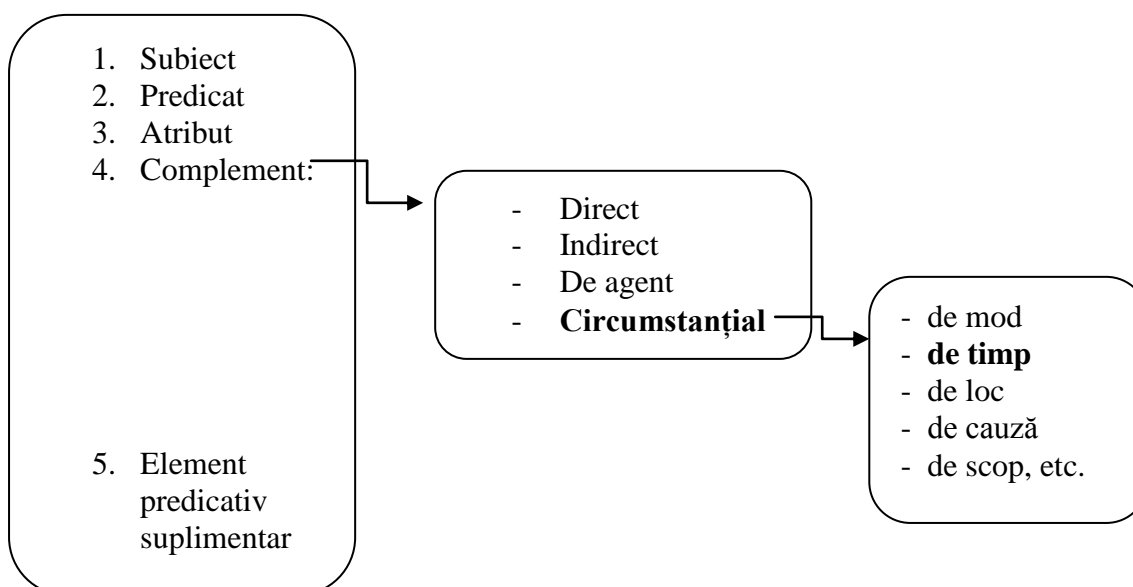
⁵ Sensini (1997:401)

Însă, noi ne vom ocupa mai mult de *sintaxa frazei* care, studiind modul în care se unesc propozițiile spre a alcătui fraze, indică raporturile care se stabilesc dintre diferitele propoziții ale unei structuri comunicative orale sau scrise (propoziția principală, regentă, coordonată, subordonată) ⁶.

II. PROPOZIȚIA

Propoziția, fiind o unitate fundamentală a sintaxei, reprezintă o comunicare făcută cu ajutorul unui singur predicat și este constituită din cuvinte care se află în anumite raporturi între ele, îndeplinind diferite funcții care se numesc *părți de propoziție*.⁷

Tabelul I. Părțile de propoziție ⁸

Așa cum s-a arătat sus, părțile principale ale propoziției sunt subiectul (*il soggetto*) și predicatul (*il predicato*).

Cuvintele care compun o propoziție se organizează în jurul unei forme verbale, sau mai bine zis în jurul unui singur predicat.

⁶ Serianni (2005 :529)

⁷ Popescu (2005: 184)

⁸ Sursa: Popescu (2005: 184)

Prin urmare, esențial pentru analiza gramaticală a propoziției este tocmai predicativitatea sau predicatie care poate fi exprimată prin predicat, prezența subiectului sau, de pildă, prin complemente indirecte. Existența predicatului ne ajută prin identificarea propoziției.

După cum se știe, predicatul este criteriul de bază și în analiza frazei deoarece, putem afirma fără îndoială că într-un text sunt atâtea propoziții câte predicate există⁹.

De exemplu¹⁰:

1. propoziție cu un predicat :

*Irod **ucide** pruncii.; Apostolii **sunt** sarea pământului și lumina lumii.* (Mt 5)¹¹

2. propoziție cu mai multe predicate (frază) :

*Și **auzind** Iisus că Ioan **a fost întemnițat, a plecat** în Galilea.* (Mt 4, 12)

*Și pe când **umbla** El pe lângă marea Galileii, **a văzut** doi frați, pe Simon cel ce **se numește** Petru și pe Andrei, fratele său, care **aruncau** mreaja în mare, că **erau** pescări, și le **a zis**... (Mt 4, 18)*

Părțile secundare ale propoziției sunt atributul (*l'attributo*), care în același timp face parte din grupul nominal determinând substantive sau substitute ale substantivelor, și complementul (*il complemento*) care face parte fie din grupul verbal: când determină un verb, fie din grupul adjectival: determinând adjective, fie determină întreaga propoziție: când este vorba de complemente circumstanțiale.¹²

A fost esențial să aflăm în acest subcapitol tot ce este important despre propoziție, despre organizarea sa și care sunt elementele sale esențiale și suplimentare ca să mă pot ocupa mai departe cu complementele deja menționate, cu scopul să clarific și să prezint realizarea raportului temporal într-o propoziție.

⁹ Nicolescu (1970: 12)

¹⁰ În continuare voi folosi exemple din Biblie în română și în italiană.

¹¹ Aici este vorba de subtitlul capitolului 5 din *Biblia: Noul Testament, Sfânta Evanghelie după Matei*, (1995:8)

¹² Cârstea (1971: 282)

II. 1. Complementele

Complementele constituie o parte secundară a propoziției. Asta înseamnă că complementele, în primul rând, determină și completează sensul elementelor esențiale ale propoziției (subiectul și predicatul), dar și sensul altor elemente ca de exemplu: atributul, apozitie sau chiar și un alt complement.

Așadar, dând precizări ulterioare relative la subiectul sau la predicatul, complementele devin dependente de aceste elemente care determinează. Atunci, cu siguranță putem afirma că *o parte secundară a propoziției* nu este nimic altceva decât partea propoziției care mereu depinde de subiectul sau predicatul. Altfel spus, complementele sunt mereu în poziție de dependență.

Când se vorbește despre părțile de propoziție aproape toți lingviști, ca și A. Nicolescu, afirmă că există diferite tipuri de complemente, adică complementul direct, indirect, de agent, ca și complementul circumstanțial de diverse feluri: de loc, timp, mod, scop, cauză și așa mai departe, cum am arătat deja în tabelul I.

Totuși, în această lucrare este important să spunem câteva cuvinte numai despre complementele circumstanțiale, mai bine zis, despre complementele circumstanțiale de timp.

II.1.1. Complementul circumstanțial de timp

Complementul circumstanțial nu determină numai o parte a propoziției așa cum e cazul complementului direct sau al celui indirect, ci întreaga propoziție.¹³

Acesta este exprimat prin substantive introduse prin prepoziții, adverbe relative sau construcții infinitivale etc.

¹³ Gherman, Sârbu (1999: 274)

II.1.2. Complementul circumstanțial de timp în limba română

Determină un verb (locuțiune verbală), o interjecție, un adverb sau un adjectiv, arătând timpul în care se petrece o acțiune, adică momentul, epoca, răstimpul, durata, limita sau frecvența acțiunii etc.¹⁴

De exemplu :

1. *Iar **dimineața** ziceți: Cerul e roșu posomorât, așa că azi va fi furtună.* (Mt 16, 3)
*E **la mattina** dite: Oggi sarà tempesta, perciocchè il cielo tutto mesto rosseggia.*
(Mt 16, 3)
2. *De frică să nu rămână trupurile pe cruce **în timpul Sabatului**, caci era ziua Pregătirii, Iudeii au rugat pe Pilat să zdrobească fluierile picioarelor.* (In 19, 31)
*Or i Giudei pregaron Pilato (...), acciocchè i corpi non restassero in su la croce **nel sabato**...* (In 19, 31)
3. *Că mare necaz va fi atunci, cum n'a mai fost **de la'nceputul lumii până acum**...*
(Mt 24, 21)
*Perciocchè allora vi sarà grande afflizione, ... , **dal principio del mondo infino ad ora.***
(Mt 24, 21)

În exemplele date, circumstanțialele temporale arată timpul, dar de fiecare dată este vorba de un anumit *aspect*. Astfel, în primul exemplu se indică momentul acțiunii, în al doilea - durata, în al treilea – răstimpul.

Din punct de vedere practic, de mare utilitate este folosirea ca întrebare a adverbului **CÂND**, combinat cu diverse prepoziții, cu condiția să fie raportat la verbul care arată timpul când se petrece acțiunea.¹⁵

De exemplu, în propoziția:

***În ziua aceea** s'au apropiat de El saducheii,...* (Mt 22, 23)

complementul circumstanțial de timp **în ziua aceea** răspunde la întrebarea **când?**

¹⁴ Nicolescu (1970: 135)

¹⁵ Nicolescu (1970: 135)

Apoi, în fraza:

Deci, poruncește ca mormântul să fie ținut sub pază până a treia zi,... (Mt 27, 64)

complementul circumstanțial de timp **până a treia zi** răspunde la întrebarea **până când**, și așa mai departe.

Chiar dacă am consultat gramaticile diferitelor lingviști, pentru partea asta a lucrării am decis că voi folosi explicarea găsită în *Gramatica Academiei Române*.¹⁶

Deci, complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin următoarele părți de vorbire:

1. Adverbe cu sau fără prepoziții și locuțiuni adverbiale de timp. Adverbe și locuțiuni adverbiale manifestă un grad de specializare mai ridicat. Dintre cele mai folosite sunt: *acum, astăzi, ieri, alaltăieri, mâine, niciodată, aseară, astă-noapte, atunci, devreme, îndată, întotdeauna, oricând, târziu, uneori, a doua zi, de mult, după aceasta, la început, zi de zi, în veci, etc.* De exemplu: *Și îndată a cântat cocoșul.* (Mt 26, 74)

O mențiune aparte merită adverbele provenite din substantive, indicând timpul în care se săvârșește acțiunea verbului determinat. Folosite ca adverbe sunt mereu articulate: *lunea, marțea, joia, vinerea, duminicile, ziua, dimineața, seara, noaptea, iarna/ iernile, primăvara/ primăverile, vara/verile, toamna/toamnele, etc.*

2. Substantive și substitute ca pronume, adjective posesive, numerale, însoțite de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale. Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale mai frecvente sunt *în, la, după, între, spre, de la, pe la, până la, înspre, către, înaintea, peste, asupra, de către, pe sub, acum* (pentru exprimarea unui moment anterior, în construcții de tipul *acum doi ani* care au diverse sinonime: *cu doi ani în urmă* și *cu doi ani înainte*). De exemplu¹⁷: *Ne-am întâlnit în concediu.; A plecat înaintea mea.*
Cu prepozițiile *după, înaintea, sub, de la* și *până la* se pot folosi și nume de persoane: *Am sosit după Ion/ înaintea lui Ion.; Cultura a înflorit sub Basarab și Lupu.*

¹⁶ Gramatica Academiei Române (2008: 495-503)

¹⁷ Exemple din Baldescu, Popescu (1972:382)

3. Substantive în cazul acuzativ, fără prepoziție, de obicei însoțite de atribute cu sens cantitativ. De exemplu: *A lipsit **trei zile**. A plecat (cu) **două ore mai devreme**.*¹⁸
4. Adjective și substantive referitoare la vârstă precedate de prepoziția **de**.
Exemplu: *A muncit **de foarte tânără**.*
5. Verbe la infinitiv cu prepoziție **până** sau locuțiunea prepozițională **înainte de**.
Exemplu.: *A venit **până a nu fi / înainte de a fi terminat**.*
6. Verbe la gerunziu: **Terminând** lucrarea, a predat-o îndată.
7. Construcții absolute gerunziale: ex. **Primindu-se** acordul autorităților, am început formalitățile. și participiale: ex. **O dată primit** acordul autorităților, am început formalitățile.

Cum este arătat și în *Gramatica Academiei Române*, complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat și printr-un verb la gerunziu. Totuși, identificarea lui în asemenea situații se face cu greutate din cauza obișnuinței de a considera orice gerunziu drept circumstanțial de mod. Funcția circumstanțialului de timp a gerunziilor este mai evidentă dacă sunt dezvoltate în propoziții subordonate. În consecință, exemplul din mai sus putem dezvolta în:

După ce a terminat lucrarea, a predat-o îndată.

Unele complemente de timp care indică momentul de începere sau de terminare apar corelate în construcții ca: *de... în... (de azi în **trei zile**), de... până... (de luni până **vineri**), de la... până la... (de la **plecare până la sosire**), din... până în... (din **aprilie până în octombrie**), etc.*

¹⁸ Restul exemplelor sunt preluate din *Gramatica Academiei Române* (2008:495)

II.1.3. Complementul circumstanțial de timp în limba italiană

Ca și în română, așa și în limba italiană, adică în gramaticile italiene, putem găsi un capitol despre complementul circumstanțial de timp (*Il complemento di tempo*).

Deoarece am consultat mai multe gramatici italiene, în final am ales gramatica lui Serianni¹⁹ căci este mai detaliată și are multe exemple cu rolul de a întări o argumentare sau o definiție.

Vorbind despre *aspect*, circumstanțialele de timp, arătând timpul, precizează momentul, răstimpul, durata, ca și frecvența acțiunii.

Prin urmare, complementul de timp care arată *momentul* în care are loc acțiunea de obicei este introdus de prepoziții: *a, di, in* sau de locuțiunile prepoziționale: *al tempo di* (*în timpul, în vremea*), *all'epoca di* (*în perioada*)²⁰:

ex. **In agosto** sono stato al mare. **În luna august** am fost la mare.

ex. **Al tempo dei** primi uomini la natura era selvaggia. **Pe vremea** primilor oameni natura era sălbatică.

Sau complementul de timp care arată cât timp durează acțiunea exprimată de verb, de obicei este introdus de prepoziții: *per* (*timp de*), *in, durante* (*în timpul*), *oltre*. Dar, uneori nu este precedat de ele ca de exemplu: *Romolo regnò trentasette ani.* / *Romulus a domnit treizeci și șapte de ani.*

Așadar, similar ca și în română, complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin următoarele părți de vorbire:

1. Adverbe: *ieri, oggi, adesso, stamani, presto, tardi* pentru complementul de timp determinat și *sempre, lungamente*, etc. pentru complementul de timp continuat

Locuțiuni adverbiale: *una volta, un tempo, per l'addietro, di buon'ora, di quando in quando*, etc. (complementul de timp determinat) și *a lungo, da allora, fino ad ora, per sempre*, etc. (complementul de timp continuat)

¹⁹ Serianni, Luca (2005), *Grammatica italiana, Italiano comune e lingua letteraria*, Torino, UTET Libreria

²⁰ Sensini (1997: 462)

2. Substantive și substitute ca pronume, adjective posesive, numerale, însoțite de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale: *prima, prima di, dopo, per, fra, in, fino a, da, fin da*, etc.
Exemple: *Sono arrivati **prima di te**. Verrò a trovarti **dopo le vacanze**. **Da due giorni** non penso ad altro.*²¹
3. Substantive în cazul acuzativ, fără prepoziție, de obicei însoțite de atribute cu sens cantitativ: ex. *Ci siamo incontrati **un anno fa***.
4. Adjective și substantive referitoare la vârstă precedate de prepoziția **da**:
ex. *Lavora **da** piccola.*

Conform gramaticilor folosite, verbe la infinitiv cu prepoziție sau locuțiune prepozițională, la modul gerunziu ca și construcții absolute gerunziale care în limba română reprezintă un complement circumstanțial de timp, în italiană nu corespund complementelor circumstanțiale ci verbelor propozițiilor subordonate temporale la mod nepersonal.

²¹ Sensini (1997: 465)

II.2. Comparație între limba română și italiană

Tabelul II. Comparație între complementele temporale în română și italiană

<i>Complementul temporal în română</i>	<i>Complementul temporal în italiană</i>
Complementele temporale arată timpul (momentul, răstimpul, durata, limita) în care se petrece o acțiune.	
<p>Complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin:</p> <p>Adverbe / locuțiuni adverbiale de timp: <i>acum, astăzi, ieri, mâine, niciodată, îndată, a două zi, de mult, după aceasta, la început, etc.</i>;</p> <p>Substantive / adjective însoțite de prepozițiile/ loc. prepoziționale ca <i>în concediu, după mine, înaintea lui Ion, cu doi ani înainte, acum doi ani, cu doi ani în urmă...</i>; Substantive în cazul acuzativ (<i>două ore/zile</i>); Adjective / substantive precedate de prepoziția <i>de (de mică)</i></p>	<p>Complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin:</p> <p>Adverbe / locuțiuni adverbiale: <i>adesso, oggi, ieri, domani, presto, tardi, dopo (di), una volta, un tempo, di quando in quando, al tempo di, etc.</i>;</p> <p>Substantive/ adjective însoțite de prepozițiile / loc.prepoziționale ca <i>prima di te, dopo le vacanze, da due giorni, etc.</i>;</p> <p>Substantive în cazul acuzativ (<i>un anno fa</i>);</p> <p>Adjective / substantive precedate de prepoziția <i>da (da piccola)</i></p>
<p>Poate fi exprimat și prin:</p> <p>Verbe la infinitiv + prep. <i>până</i> / loc.prep. <i>înainte de</i>;</p> <p>Verbe la gerunziu și construcții absolute gerunziale</p>	<p>Construcții cu verbe la infinitiv sau la gerunziu în italiană nu exprimă complementul de timp, ci propoziția temporală cu verbe impersonale.</p>
<p>Ca circumstanțiale temporale avem și adverbe provenite de substantive care denumesc zilele săptămâni, momente ale zilei sau anotimpuri:</p> <p><i>lunea – il lunedì, martea – il martedì, duminica – la domenica²², dimineața – stamattina, seara – stasera, etc.</i></p>	

²² În italiană, semnificatul complementului de timp determinat depinde de folosirea articolului determinat. De exemplu, *la domenica* înseamnă 'toate duminicile' în timp ce *domenica* înseamnă 'duminica viitoare'.

III. FRAZA

În acest capitol ne vom ocupa de sintaxa frazei și de raporturile sintactice în amândouă limbile, mai exact de raportul de subordonare.

III.1. Sintaxa frazei

Sintaxa frazei studiază modul în care se unesc propozițiile spre a alcătui fraze, indicând care este raportul dintre aceste propoziții.

Între unitățile sintactice deja menționate, adică propoziția și fraza, există diferite asemănări și deosebiri. Putem spune că propoziția se apropie de frază prin conținut, dar între propoziție și frază o să fie mereu o distincție clară și neîndoielnică care se manifestă prin existența predicatelor. Propoziția, spre deosebire de o frază, are întotdeauna numai un predicat. Deci, încă o dată putem recapitula ce am deja constatat în capitolul precedent, că o frază este constituită din atâtea propoziții câte predicate sunt. De obicei, când scriem sau vorbim, avem nevoie să folosim mai mult decât numai propoziții, deci producem o construcție mai mare în care fiecare propoziție are o funcție particulară. Bineînțeles, această construcție se numește frază. La urma urmei, *fraza (il periodo)* este unitatea sintactică superioară propoziției în sensul că este alcătuită din două sau mai multe propoziții, aceasta putând exprima o idee mai complexă decât propoziția.²³

Din punctul de vedere al raporturilor sintactice, ca și în limba italiană așa și în română, propozițiile unei fraze se pot afla în raport de:

- a) **Coordonare** – cu ajutorul conjuncțiilor, locuțiunilor conjuncționale coordonatoare, sau prin juxtapunere
- b) **Subordonare** – cu ajutorul unor prepoziții, a unor conjuncții subordonatoare, a unor pronume sau adverbe, etc.²⁴

Propozițiile care formează fraza nu sunt de același grad sau importanță. Propoziția cea mai importantă, adică elementul portant din structura frazei fără de care alte propoziții n-au sens, se numește propoziția principală.

²³ Gherman, Sârbu (1999: 265)

²⁴ Gherman, Sârbu (1999: 265)

Propoziția principală este independentă în raport cu celelalte, numite *propoziții secundare* sau *subordonate*²⁵, care sunt de mare importanță pentru lucrarea mea așa că în continuare vom vorbi mai mult despre ele.

III.2. Fraza prin subordonare sau hipotaxă

Subordonarea este un raport existent între doi termeni dintre care unul îl determină pe celălalt și depinde de el din punct de vedere gramatical. Așadar, într-o frază prin subordonare pot fi o *propoziție principală* (*la proposizione principala*) și o *propoziție subordonată*, denumită și *secundară* sau *cerută*.

Propoziția regentă (*la reggente*) este o propoziție de care depinde o subordonată sau care cuprinde o parte de propoziție determinată de o subordonată. Propoziția regentă poate fi atât principala, cât și o propoziție care este, la rândul ei, subordonată alteia.

Propoziția subordonată (*la subordinata*) este o propoziție cu verb la mod personal. În subordonate orice element funcțional al propoziției poate fi înlocuit cu o "entitate" într-o propoziție sau, cu alte cuvinte, vorbim despre o structură de trecere de la un grup de cuvinte la propoziție.

Adică, fraza prin subordonare se obține prin înlocuirea unei părți de propoziție, cu excepția predicatului verbal, prin propoziții introduse cu ajutorul conjuncțiilor subordonatoare, pronomelor sau adverbilor relative.²⁶

Propozițiile subordonate sau secundare dintr-o frază sunt totdeauna subordonate față de altele, adică regente. Între propozițiile secundare este posibil să existe și raport de coordonare.

În fine, aproape toate gramaticile citite sunt de acord cu faptul de dependență subordonatelor. Din punct de vedere strict gramatical, propozițiile subordonate depind direct de un anumit cuvânt din propoziția regentă. Cele mai multe depind direct de verb, dar se pot referi la întreg conținutul propoziției regente sau pot fi legate doar de o parte secundară a acesteia.²⁷

Însă, mi se pare interesant de remarcat și afirmația Mioarei Avram care afirmă: „e drept că definițiile curente ale propozițiilor subordonate circumstanțiale pun în legătură conținutul acestora

²⁵ Popescu (2005:210)

²⁶ Cârstea (1971)

²⁷ Popescu (2005: 215)

numai cu „acțiunea” din propoziția regentă, de unde s-ar putea înțelege că subordonatele se referă doar la verbul din propoziția regentă, eventual cu complementul lui direct, dar acesta e doar un procedeu metodic de simplificare a lucrurilor în definiție: în realitate, subordonatele circumstanțiale se referă aproape totdeauna la întreg *conținutul* propoziției regente.”²⁸

La rândul său, propoziția secundară sau subordonată poate fi determinată de o alta (denumite *subordonate de gradul al doilea*), iar aceasta din urmă de o a treia (*subordonate de gradul al treilea*) și așa mai departe, respectând armonia sau claritatea frazei.

Propozițiile subordonate îndeplinesc funcțiile unei părți de propoziție a regentei. Deci, pe planul frazei, ele corespund părților de propoziție: de pildă, propoziția subiectivă corespunde subiectului, completivă directă corespunde complementului direct etc.

Tipurile mai frecvente de propoziții subordonate sunt: 1. *propoziția subiectivă*, 2. *propoziția predicativă*, 3. *propoziția atributivă*, 4. *propoziția completivă directă și indirectă*, 5. *propozițiile circumstanțiale* (de timp, de loc, de cauză, de mod, finala, concesiva etc.)

III.2.1. Propozițiile subordonate în română

Deși gramatica română seamănă mult cu cea italiană, niște reguli sunt un pic diferite. Predicatul subordonatei în limba română este constituit din verbe la mod personal sau predicativ: indicativul, rar prezumtivul sau condițional-optativul și conjunctivul (când sunt introduse prin locuțiuni conjuncționale formate cu *să*).

În română, ca și în italiană, propozițiile subordonate se clasifică în două grupe mari și anume în:²⁹

- a) *necircumstanțiale* (predicative, subiective, completeive directe și indirecte, atributive, apozitive, predicative suplimentare)
- b) *circumstanțiale* (modale, temporale, locale, cauzale etc.)

²⁸ Avram (1997: 66)

²⁹ Șerban (1970:337)

Propozițiile subordonate în română pot fi introduse cu ajutorul:

- conjuncțiilor și locuțiunilor subordonatoare,
- pronumelor și adverbelor relative,
- pronumelor, adjectivelor și adverbelor interogative

Niște exemple din Biblie:

*Și **pe când** ședea El la masă în casa acestuia, iată mulți vameși și păcătoși au venit și au șezut la masă împreună cu Iisus și cu ucenicii Săi. (Mt 9, 10)*

E avvenne che, essendo Gesù a tavola in casa, ecco, molti pubblicani, e peccatori, vennero, e si misero a tavola con Gesù, e co' suoi discepoli. (Mt 9, 10)³⁰

***Pentru că** ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, dar sufletul și-l va pierde? (Mt 16, 26)*

***Perciocchè**, che giova eglià all'uomo, se guadagna tutto il mondo, e fa perdita dell'anima sua? (Mt 16, 26)*

*Dar vor veni zilele **când** mirele va fi luat de la ei și atunci vor posti. (Mt 9, 15)*

*Ma verranno i giorni, **che** lo sposo sarà loro tolto, e allora digiuneranno. (Mt 9, 15)*

*Iată, Fecioara va avea în pânțece și va naște Fiu și-L vor chema cu numele de Emanuel, **care** se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu. (Mt 1, 23)*

*Ecco, la Vergine sarà gravida, e partorirà un figliuolo, il qual sarà chiamato Emmanuele; **il che**, interpretato, vuol dire: Dio con noi. (Mt 1, 23)*

III.2.2. Propozițiile subordonate în italiană

Similar cum am spus deja pentru subordonatele în limba română, și în italiană propozițiile subordonate se leagă de regentă prin conjuncții, adverbe, pronume și adjective relative sau interogative care le introduc și le dau denumirea.

³⁰ Este interesant de observat că în exemplul din Biblie în italiană s-a folosit gerunziul: *essendo*.

În construcția cu verbul la mod personal, indicativul admite toate timpurile. Spre deosebire de limba română, în limba italiană vorbită se preferă alte soluții, precum construcția implicită sau mai bine zis, nominalizarea verbului. De pildă: *dopo aver cenato, dopo cena* e similar.

Așadar, propozițiile subordonate în italiană sunt introduse de:³¹

- Conjunții sau locuțiuni conjuncționale: *poiché, affinché, quando, sebbene, prima che, di modo che*, și a.m.d. care cer verbe la moduri personale.

*Poi, **mentre** scendevano dal monte, Gesù diede loro questo comandamento: Non dite la visione ad alcuno, **finché** il Figliuol dell'uomo sia risuscitato da'morti. (Mt 17, 9)*
*Și **pe când** se coborau din munte, Iisus le-a poruncit zicând: Vedenia aceasta să n'o spuneți nimănui **până când** Fiul Omului va învia din morți. (Mt 17, 9)*

- Pronume sau adverbe relative: *che, il quale, chi, chiunque, dove, donde ...*

*Il regno de' cieli è simile ad un padron di casa, **il quale**, in sul far del dì, uscì fuori, per condurre a prezzo de' lavoratori, per mandarli nella sua vigna. (Mt 20, 1)*
*Asemănatu-s'a împărăția cerurilor cu un om stăpân de casă, **care** a ieșit dis-de-diminează să tocmească lucrători la via sa. (Mt 20, 1)*

- Pronume, adjective sau adverbe interogative: *chi?, quale?, quanto? ...*

*Ma **quant'** è a quel giorno, e a quell'ora, niuno la sa, non pur gli angeli de' cieli; ma il mio Padre solo. (Mt 24, 36)*
Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl. (Mt 24, 36)

Subordonatele sunt în majoritatea cazurilor introduse prin conjuncțiile care prezintă în mod clar raportul logic de subordonare și în acest mod, prin verbul la mod personal, ne permite să înțelegem care este subiectul subordonatei.

³¹ Sensini (1997: 500)

III.3. Comparație între subordonatele în română și italiană

Tabelul III. Comparație între propozițiile subordonate în ambele limbi

Subordonata în română	Subordonată în italiană
<p>1. Forma explicită sau cu verb la mod personal</p> <p>2. Forma verbală de mod predicativ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indicativ - Conjunctiv - Condițional - optativ - Prezumtiv <p>3. Subordonate sunt introduse prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare, prin pronume, adjective și adverbe relative, ca și prin cele interogative 	<p>1. Forma explicită și implicită (nominalizarea verbului preferată în limba vorbită)</p> <p>2. Forma verbală de mod predicativ și nepredicativ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Indicativ - Conjunctiv - Condițional <li style="text-align: center;">+ - Infinitiv - Gerunziu - Participiu <p>3. Subordonate introduse prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - conjuncții, locuțiuni conjuncționale, prin pronume și adverbe relative, prin pronume și adverbe și adjective interogative

IV. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ TEMPORALĂ ÎN ROMÂNĂ

În fine, după ce am elaborat și clarificat niște noțiuni importante cu scopul introducerii în tema aleasă a lucrării, putem să continuăm cu prezentarea propozițiilor subordonate temporale și analizarea lor. Folosind exemplele din Biblie și din unele gramatici (când va fi necesar) voi întări ceea ce este susținut în teorii deja existente în domeniu.

IV.1. Propoziția subordonată circumstanțială temporală

Este vorba de o subordonată care îndeplinește în frază funcția de complement circumstanțial de timp, arătând momentul, durata, limita în timp sau frecvența acțiunii sau a unei însușiri exprimate în propoziția regentă.

Așadar, subordonata circumstanțială temporală, de obicei, poate fi introdusă prin adverbe relative (*când, de când, până când, pe când, cum, cât*) ori nehotărâte (*oricând, oricât, orișicând*) și prin conjuncții (*de, că, până, cât timp*) și, mai rar, prin pronume sau adjective pronominale relative ori nehotărâte (*cine, care, ce, cât, oricine, oricare*), în general însoțite de prepoziții.³²

De asemenea, determinând acțiunea din regentă, propoziția temporală în română se definește față de aceasta prin trei raporturi principale de temporalitate. Însă, cred că pentru a începe analiza ar fi cel mai bine să prezint aceste raporturi de temporalitate cu conjuncții și locuțiuni corespunzătoare într-un tabel:

³² Baldescu, Popescu (1972: 435)

Tabelul IV. Raporturi de temporalitate în română

RAPORT DE TEMPORALITATE		ELEMENTE INTRODUCTIVE: conjunții și locuțiuni conjuncționale
ANTERIORITATE	Anter. nedeterminată	<i>mai, mai înainte (ca) să, înainte să, până, până nu, până să, până ce</i>
	Anterioritate imediată	<i>până (nu), pentru când</i>
SIMULTANEITATE	Simultaneitate durativă	<i>pe când, în timp ce, în vreme ce, câtă vreme, cât timp, până, până ce, până cât</i>
	Simultaneitate momentană	<i>când, tocmai, chiar, când...atunci</i>
	Simultaneitate de repetiție	<i>oricând, orișicând, (ori) de câte ori</i>
POSTERIORITATE	Poster. nedeterminată	<i>dacă, după ce, după ce că, o dată ce</i>
	Posterioritate imediată	<i>de când, cum, de cum, imediat ce, (de) îndată ce, pe dată ce, unde, cât, cât ce, de pe când</i>

IV.2. Raporturi de temporalitate în română

1. ANTERIORITATE

Acțiunea din regentă se desfășoară înaintea celei din temporală. În acest mod vorbim de:

- a) *anterioritate nedeterminată* introdusă prin conjuncțiile sau locuțiunile ca
mai, mai înainte (ca) să, până, până nu, până să, până ce, înainte să,
- b) *anterioritate imediată* introdusă de conjuncțiile sau locuțiunile ca ***pentru când, până (nu).***

De exemplu:

*... sunt unii dintre cei ce stau aici care nu vor gusta moartea **până ce nu-L** vor vedea pe Fiul Omului venind întru împărăția Sa. (Mt 16, 28)*

*... che alcuni di coloro che son quì presenti non gusteranno la morte, **che non** abbiano veduto il Figliuol dell'uomo venir nel suo regno. (Mt 16, 28)*

*Și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, **până ce** a venit și a stat deasupra locului unde era Pruncul. (Mt 2, 9)*

*Ed ecco, la stella che avevano veduta in Oriente, andava dinanzi a loro, **finché** giunta di sopra al luogo dov'era il fanciullino, vi si fermò. (Mt 2, 9)*

*Adevăr îți spun: nu vei ieși de acolo **până nu** vei fi dat și cel din urmă ban. (Mt 5, 26)*

*Io ti dico in verità, che tu non uscirai di là, **finché** tu non abbia pagato l'ultimo quattrino. (Mt 5, 26)*

Este demn de reținut că temporalele introduse prin conjuncția **până (nu)** sau prin locuțiunile conjuncționale **până ce, până când/ să, pentru când, pe când** de obicei exprimă anterioritatea dar și limita acțiunii din regentă.

2. SIMULTANEITATE

Acțiunea din subordonată se desfășoară în același timp cu cea din regentă. Acțiunile pot fi *durative, momentane sau iterative / de repetiție*.

Așa cum este arătat în tabelul de mai sus, în ceea ce privește raportul de simultaneitate, există posibilitatea exprimării mai multor aspecte. Deci, când temporalele arată durata sau intervalul desfășurării, nelimitat în timp, vorbim despre *simultaneitate durativă*:

***În timp ce** El încă le vorbea mulțimilor, iată că mama și frații Lui stăteau afară, căutând să vorbească cu El. (Mt 12, 46)*

*Ora, **mentre** egli parlava ancora alle turbe, ecco, sua madre, e i suoi fratelli frematisi di fuori, cercavano di parlargli. (Mt 12, 46)*

*Pui de vipere, cum puteți să grați cele bune, **de vreme** ce sunteți răi?* (Mt 12, 34)

Progenie de vipere, come potete parlar cose buone, essendo malvagi? (Mt 12, 34)

***Pe când** le spunea El acestea, iată că un dregător, venind, I s'a închinat zicând...* (Mt 9, 18)

***Mentre** egli ragionava loro queste cose, ecco, uno de' capi della sinagoga venne...* (Mt 9, 18)

Însă, pentru a exprima un interval măsurat și limitat în timp, temporalele se introduc prin adverbul **cât** sau locuțiunile conjuncționale **câtă vreme**, **cât timp**, **până ce**, **până cât**:

*Pot oare nuntașii să se întristeze **câtă vreme** mirele este cu ei?* (Mt 9, 15)

*Que' della camera delle nozze posson eglino far cordoglio, **mentre** lo sposo è con loro?*
(Mt 9, 15)

Între conjuncțiile temporale, locul de onoare îi revine, fără îndoială, lui **când**.

În afară de folosirea sa cea mai frecventă, cu ajutorul lui **când** putem stabili un raport de simultaneitate, posterioritate sau poate indica o acțiune repetată.

Propozițiile temporale de *simultaneitate momentană* sunt introduse prin adverbul **când** întărit eventual în regentă prin adverbe **atunci**, **tocmai**, **exact** sau prin adjective relative precedate de prepozițiile **în**, **la** (ex, *A plecat în ce zi anunțase.*)³³, cum se poate vedea din următoarele exemple.

*Deci, **când** faci milostenie, nu trămbița înaintea ta, cum fac fățarnicii prin sinagogi și pe ulițe, ca să fie slaviți de oameni.* (Mt 6, 2)

***Quando** adunque tu farai limosina, non far sonar la tromba dinanzi a te, come fanno gl'ipocriti nelle sinagoghe e nelle piazze, per essere onorati dagli uomini.* (Mt 6, 2)

*Iar **când** vă vor da în mâna lor, nu vă îngrijorați de cum sau ce veți vorbi, că în ceasul acela vi se va da vouă ce să vorbiți.* (Mt 10, 19)

*Ma, **quando** essi vi metteranno nelle lor mani, non siate in sollecitudine come, o che parlerete; perciocchè, in quella stessa ora, vi sarà dato ciò che avrete a parlare.* (Mt 10, 19)

³³ Gramatica Academiei Române (2008:572)

*Iar **când** duhul necurat a ieșit din om, umblă prin locuri fără apă și caută odihnă și nu găsește. (Mt 12, 43)*

*Ora, **quando** lo spirito immondo è uscito d'un uomo, egli va attorno per luoghi aridi, cercando riposo, e non lo trova. (Mt 12, 43)*

*Acesta este mai mic decât toate semințele, dar **când** a crescut este mai mare decât toate legumele și se face pom, încât vin păsările cerului și se sălășluiesc în ramurile lui. (Mt 13, 32)*
*Ma, **quando** è cresciuto, è la maggiore di tutte l'erbe, e divien albero, talchè gli uccelli del cielo vengono, e si riparano ne'suoi rami. (Mt 13, 32)*

***Când** se face seară, voi ziceți: Va fi timp frumos, că e cerul roșu. (Mt 16, 2)*

***Quando** si fa sera, voi dite: Farà tempo sereno; perciocchè il cielo rosseggia. (Mt 16, 2)*

*Adevăr vă spun că voi, cei ce Mi-ați urmat Mie, la nașterea din nou a lumii, **când** Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Sale, veți ședea și voi pe douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminții ale lui Israel. (Mt 19, 28)*

*Io vi dico in verità, che, nella nuova creazione **quando** il Figliuol dell'uomo sederà sopra il trono della sua gloria, voi ancora che mi avete seguitato sederete sopra dodici troni, giudicando le dodici tribù d'Israele. (Mt 19, 28)*

*Iar **când** s'a apropiat vremea roadelor, și-a trimis slujitorii la lucrători, ca să-i ia roadele. (Mt 21, 34)*

*Ora, **quando** venne il tempo de'frutti, egli mandò i suoi servitori a'laboratori, per ricevere i frutti di quella. (Mt 21, 34)*

*Deci, **când** veți vedea ceea ce s'a spus prin Daniel proorocul, urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt – cine citește, să înțeleagă. (Mt 24, 15)*

***Quando** adunque avrete veduto l'abbominazion della desolazione, della quale ha parlato il profeta Daniele, posta nel luogo santo (chi legge pongavi mente). (Mt 24, 15)*

*Stăpânul acelui slujitor va veni în ziua **când** el nu se așteaptă și'n ceasul pe care nu-l știe. (Mt 24, 50)*

*Il signor di quel servitore verrà, **nel giorno ch'**egli non l'aspetta, e nell'ora ch'egli non sa. (Mt 24, 50)*

***Tocmai** când era gată să pornească la drum, a alergat la El un om, ... (Marc 10, 17)*

***Or come** egli usciva fuori, per mettersi in cammino, un tale corse a lui; ... (Marc 10, 17)*

Apoi, conjuncția **când** poate fi folosită singură sau cu prepoziții: **de când, de pe când, pe când, până când, pentru când** sau prin compuse ale adverbului **când**: **oricând, orișicând** etc. Adverbele respective, **oricând, orișicând** ca și locuțiunea conjuncțională **(ori) de câte ori**, se folosesc pentru a arăta un raport de **simultaneitate iterativă** sau **de repetiție**.

Iată și niște exemple:

*Milă Îmi este de mulțime, că iată sunt trei zile **de când** așteaptă lângă Mine și n'au ce să mănânce. (Mt 15, 32)*

Io ho gran pietà della moltitudine; perciocchè già tre giorni continui dimora appresso di me, e non ha di che mangiare. (Mt 15, 32)

*Zicând: Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a spus încă **de pe când** era în viață: După trei zile mă voi scula. (Mt 27, 63)*

*Dicendo: Signore, e' ci ricorda che quel seduttore, **mentre** viveva ancora, disse: Io risusciterò infra tre giorni. (Mt 27, 63)*

*Ridică-te, ia Pruncul și pe maica Sa și fugi în Egipt și stai acolo **până când** îți voi spune eu, fiindcă Irod vrea să caute Pruncul ca să-L omoare. (Mt 2, 13)*

*Destati, e prendi il fanciullino, e sua madre, e fuggi in Egitto, e sta quivi, **finch'io** non tel dica; perciocchè Erode cercherà il fanciullino, per farlo morire. (Mt 2, 13)*

*Că pe săraci îi aveți pururea cu voi și puteți să le faceți bine **oricând** vreți, dar pe Mine nu Mă aveți pururea. (Marcu 14,7)*

*Perciocchè, sempre avrete i poveri con voi; e, **quando** vorrete, potrete far loro del bene; ma me non mi avrete sempre. (Marcu 14,7)*

3. POSTERIORITATE

Acțiunea din regentă se petrece după cea din subordonată. La fel ca și pentru anterioritate, așa și când este vorbă de posterioritate putem diferenția:

- a) **posterioritate nedeterminată** introdusă de *dacă, după ce (că), o dată ce*, și
- b) **posterioritate imediată** introdusă de *cum, de când, imediat ce, (de) îndată ce, pe dată ce, unde, cât (ce), de pe când*.

După **când**, conjuncția cea mai răspândită și folosită în *Noul Testament* este locuțiunea **după ce**³⁴ care se folosește pentru a exprima simpla *posterioritate nedeterminată*. Exemple:

Și după ce au cântat imnuri, au ieșit la Muntele Măslinilor. (Mt 26, 30)

E, dopo ch'ebbero cantato l'inno, se ne uscirono al Monte degli Ulivi. (Mt 26, 30)

Dar după ce voi învia, voi merge mai înaintea voastră în Galileea. (Mt 26, 32)

Ma, dopo che io sarò risuscitato, andrò dinanzi a voi in Galilea. (Mt 26, 32)

Și după ce a dat drumul mulțimilor, S'a suit în corabie și S'a dus în ținutul Magdala.

Poi, licenziate le turbe, egli montò nella navicella, e venne ne'confini di Magdala. (Mt 15, 39)

Și după ce a fost botezat, Iisus a ieșit îndată din apă, și iată cerurile I s'au deschis; și Ioan a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorându-Se ca un porumbel și venind peste Dânsul. (Mt 3, 16)

E Gesù, tosto che fu battezzato, salì fuor dell'acqua; ed ecco, i cieli gli si apersero, ed egli vide lo Spirito di Dio scendere in somiglianza di colomba, e venire sopra di esso. (Mt 3, 16)

Iar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului i se arată în vis lui Iosif, zicând:... (Mt 2, 13)

Ora, dopo che si furono dipartiti, ecco, un angelodel Signore apparve in sogno a Giuseppe, dicendo: ... (Mt 2, 13)

³⁴ Echivalentul italian, în general, este **dopo che** dar poate fi tradus și cu **poi che, tosto che** etc.

Conjunctia **când**, însoțită de prepoziția **de**, arată momentul inițial al acțiunii. Temporalele de posterioritate care exprimă punctul de plecare în timp, adică **posterioritate imediată**, pot fi introduse și prin alte locuțiuni conjuncționale ca **de cum**, **de pe când**, **imediat ce**, **(de) îndată ce**, **pe dată ce**, **cât ce**:

(...), *că iată sunt trei zile **de când** așteaptă lângă Mine și n'au ce să mănânce*; (Mt 15, 32)
(...), *perciocchè già tre giorni continui dimora appresso di me, e non ha di che mangiare*
(Mt 15, 32)

*Zicând: Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a spus încă **de pe când** era în viață*:
(Mt 27, 63)

*Dicendo: Signore, e' ci ricorda che quel seduttore, **mentre** viveva ancora, disse*: (Mt 27, 63)

De îndată ce a fost botezat, Iisus a ieșit afară din apă, și în clipa aceea, cerurile s-au deschis, și a văzut pe Duhul lui Dumnezeu coborându-Se în chip de porumbel și venind peste El.
(Mt 3, 16)

*E Gesù, **tosto che** fu battezzato, salì fuor dell'acqua; ed ecco, i cieli gli si apersero, ed egli vide lo Spirito di Dio scendere in somiglianza di colomba, e venire sopra di esso*. (Mt 3, 16)

În fine, propoziția subordonată temporală poate fi introdusă și prin conjuncțiile **cum** (cu sensul **îndată ce**) și **cât** (cu sensul **cât timp**)³⁵:

Cum îl scoli cere de mâncare.

Cât îi mic prinde muște cu ceaslovul.

Există și cazuri unde conjuncția care introduce propoziția temporală are în regentă o conjuncție corelativă.

a) lui **când** are corelativul **atunci**:

*Iar **când** s'au apropiat de Ierusalim și au venit la Betfaghe, spre Muntele Măslinilor, **atunci** Iisus a trimis doi ucenici*. (Mt 21, 1)

³⁵ Popescu (2003: 640)

*E **quando** furon vicino a Gerusalemme, e furon venuti in Betfage, presso al monte degli Ulivi, Gesù mandò due discepoli. (Mt 21, 1)*

*Iar **când** va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri cu El, **atunci** va ședea pe tronul slavei Sale. (Mt 25, 31)*

*Ora, **quando** il Figliuol dell'uomo sarà venuto nella sua gloria, con tutti i suoi angeli, **allora** egli sederà sopra il trono della sua gloria. (Mt 25, 31)*

b) conjuncția **cum** (cu sensul *îndată ce*) are corelative variate, toate cu sensul **îndată**³⁶, de exemplu:

***Cum** ne a văzut, **pe loc** (îndată) ne-a sărit înainte...*

*... **cum** ajunge la fântână, **cum** (îndată) începe a bea lacom apă.*

Rolul acestor conjuncții corelative este de a arăta că acțiunea din regentă s-a petrecut *imediat* după aceea din temporală. Și, în același timp, această precizare ne servește pentru a fi sigur de funcția sa temporală, în special când este introdusă prin adverbul relativ **cum** care, de obicei, introduce propoziția modală. Așa se poate întâmpla și cu adverbul relativ **când**. Mai ales, confuzia se face cu propoziția atributivă (sau completivă directă/ indirectă) introdusă prin *când*.

În ce privește *modurile folosite* în temporale, putem afirma că, în principiu, se folosește indicativul. Prezumtivul sau condițional-optativul se utilizează foarte rar, în timp ce folosirea conjunctivului este obligatorie după locuțiuni conjuncționale formate cu *să*.

Topica propoziției temporale este liberă. Temporalele pot fi antepuse sau postpuse regentei, ca și intercalate în regentă înaintea predicatului acesteia. Totodată, așa cum arată și exemplele citate până acum, temporalele de anterioritate sunt mai frecvent postpuse, pe când cele de posterioritate preferă antepunerea.

³⁶ Popescu (2003: 642)

IV.3. Utilizarea timpurilor în limba română

Corespondența timpurilor în limba română nu este așa de complicată și plină de reguli cum este cazul în limba italiană. În română există o mai mare libertate în folosirea modurilor și a timpurilor verbale în subordonate. Îndrăznesc să spun că, în general, raportul temporal nu este impus de vreo regulă gramaticală, ci de logica realităților exprimate.

Așa cum se afirmă și în *Gramatica limbii române* a lui Baldescu și a lui Popescu, cu excepția temporalelor introduse prin *(mai) înainte (ca..)* *să, când să, până să* și *până când să*, care se construiesc numai cu modul conjunctiv, în toate celelalte se folosește de obicei indicativul, rar prezumtivul sau condițional-optativul.³⁷ Aceste afirmații sunt prezentate în tabelul următor.

Tabelul V. Utilizarea timpurilor în română³⁸

Raport temporal	Timp și mod în regentă		Temporală
simultaneitate	1. Present ind.	→	Prezent
	2. Trecut ind.	→	Trecut
	3. Viitor ind.	→	Viitor sau prezent
anterioritate	1. Present ind.	→	Perfect
	2. Trecut ind.	→	Perfect, mult mai ca perfect, față de imperativ numai imperfect
	3. Viitor ind.	→	Viitor sau Prezent
posterioritate	1. Present ind.	→	-
	2. Trecut ind.	→	Perfect compus, imperfect, când + perfect simplu
	3. Viitor ind.	→	Viitor

Atunci, cum s-a putut vedea și din exemplele citate până acum, în română, propozițiile temporale sunt aproape întotdeauna introduse prin indicativ, în timp ce în limba italiană sunt introduse prin timpuri verbale mai complicate și mai diverse.

³⁷ Baldescu, Popescu (1972: 436)

³⁸ Sursa: Șerban (1970)

Ca de exemplu, în propoziția următoare se poate vedea cu claritate cum se comportă modurile sau timpurile verbale în română spre deosebire de cele din limba italiană:

*Pe când le **spunea** (imperfect) El acestea, iată că un dregător, **venind** (gerunziu), I s'a **închinat** (perfect compus) **zicând** (gerunziu): Fiica mea **a murit** (perfect compus) de curând; ci, **venind** (gerunziu), **pune** (imperativ) mâna Ta pe dânsa și **va trăi** (viitor I). (Mt 9, 18)*

*Mentre egli **raggionava** (imperfeto) loro queste cose, ecco, uno de' capi della sinagoga **venne** (passato remoto / perfect simplu), e gli s' **inchinò** (passato remoto), **dicendo** (gerunziu): La mia figliuola è pur ora **trapassata** (perfect compus); ma **vieni** (imperativ), e **metti** (imperativ) la mano sopra di lei, ed ella **viverà** (viitor). (Mt 9, 18)*

Iată, în timp ce în limba italiană este normal să se folosească diferite timpuri verbale, adică și perfectul simplu și perfectul compus, imperfectul, mult mai ca perfectul și altele, în limba română, în cele mai multe cazuri, este folosit doar perfectul compus.

V. PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ TEMPORALĂ ÎN ITALIANĂ

Prin urmare, conform surselor deja citate, o să încerc să analizez și propoziția subordonată circumstanțială de timp în limba română.

Propozițiile subordonate temporale sunt foarte similare în ambele limbi. Totuși, bineînțeles, există și anumite excepții care ar trebui amintite.

V.1. Propoziția subordonată circumstanțială temporală (*La proposizione subordinata temporale*)

La fel ca și în română, propoziția circumstanțială temporală arată timpul în care se petrece acțiunea exprimată de un verb din regentă și corespunde complementului circumstanțial de timp. Această propoziție subordonată îndeplinește funcția de complement circumstanțial de timp, arătând momentul, durata ori frecvența acțiunii din propoziția regentă³⁹. Afirmarea respectivă va fi întărită ulterior cu explicații și exemple.

În funcție de ordinea în care se petrec cele două acțiuni exprimate de propoziția regentă și subordonată, subordonata temporală poate fi *simultană*, *anterioară* sau *posterioară*.

Urmează tabelul mai detaliat despre raporturile temporale:

Tabelul VI. Raporturi de temporalitate în italiană

RAPORT DE TEMPORALITATE	ELEMENTE INTRODUCTIVE: conjunții și locuțiuni conjuncționale
<i>ANTERIORITATE</i>	<i>prima /innanzi / avanti che, finchè, fino a che, fin quando, fino a quando</i>
<i>SIMULTANEITATE</i>	<i>quando, allorché, allorquando, al tempo in cui, come, mentre, nel momento che, come</i>
<i>POSTERIORITATE</i>	<i>dopo che, (non) appena, dacché, da quando, dopo di, una volta, da allora che, dal momento che, dal tempo che, dall'istante che, quando</i>

³⁹ Popescu (2005:228)

V.2. Raporturi de temporalitate în italiană

1. ANTERIOARITATE

Acțiunea din regentă se petrece înainte de acțiunea exprimată de subordonata temporală și este introdusă de ***prima/ innanzi/ avanti che*** (cu verb la **conjunctiv**)

*Io ti dico in verità, che questa stessa notte, **innanzi che** il gallo canti, tu mi rinnegherai tre volte.* (Mt 26, 34)

*Adevăr îți spun că în această noapte, **mai înainte de** a cânta cocoșul, tu de trei ori te vei fi lepădat de Mine.* (Mt 26, 34)

*Io vi dico in verità, che quest'età non passerà, **prima che** tutte queste cose siano avvenute.* (Mt 24, 34)

*Adevăr vă grăiesc ca neamul acesta nu va trece **până ce** toate acestea se vor plini.*
(Mt 24, 34)

Pentru a indica punctul de sosire în timp se folosește conjuncțiune ***finché*** sau locuțiunile conjuncționale ***fino a che, fin quando, fino a quando***.

*Non dite la visione ad alcuno, **finché** il Figliuol dell'uomo sia risuscitato da'morti.* (Mt 17, 9)

*Vedenia aceasta să n'o spuneți nimănui **până când** Fiul Omului va învia din morți.* (Mt 17, 9)

*Perciocchè io vi dico, che da ora innanzi voi non mi vedrete, **finché** diciate: ...* (Mt 23, 39)

*De acum nu Mă veți mai vedea **până când** veți zice: ...* (Mt 23, 39)

*Or io vi dico, che da ora io non berò più di questo frutto della vigna, **fino a** quel giorno che io lo berò nuovo con voi nel regno del Padre mio.* (Mt 26,29)

*Și vă spun Eu vouă că de acum nu voi mai bea din acest rod al viței **până în** ziua aceea când îl voi bea cu voi, nou, întru împărăția Tatălui Meu.* (Mt 26, 29)

2. SIMULTANEITATE

Acțiunea din regentă și subordonata temporală se petrec în mod simultan. De obicei este introdusă de: ***quando, allorché, allorquando, al tempo in cui, mentre, nel momento che, come*** + verb la un mod personal (*indicativ* sau *conjunctiv*).

Conjuncția *quando* califică un raport de simultaneitate care se realizează în același moment sau în perioade de timp corespondente.⁴⁰

Quando adunque tu farai limosina, non far sonar la tromba dinanzi a te... (Mt 6, 2)

Deci, ***când*** faci milostenie, nu trâmbița înaintea ta... (Mt 6, 2)

Ma tu, ***quando*** digiuni, ugniti il capo e lavati la faccia. (Mt 6, 17)

Tu însă, ***când*** postești, unge-ți capul și spală-ți fața. (Mt 6, 17)

Ma io vi ho dette quest cose, acciocchè, ***quando*** quell'ora sarà venuta, voi vi ricordiate ch'io ve l'ho dette. (Ioan 16, 4)

Iar pe acestea vi le-am grăit pentru ca, atunci ***când*** va veni ceasul lor, să vă aduceți aminte că vi le-am spus. (Ioan 16, 4)

Pentru a exprima relații simultane se folosesc mai multe conjuncții sau locuțiuni conjuncționale citate mai sus, însă, demnă de reținut este și conjuncția *mentre*, care este considerată conjuncția cea mai răspândită după *quando*. Lui *mentre*, în afară de a arăta simultaneitatea, insistă asupra continuității unei acțiuni.

Ora, ***mentre*** egli parlava ancora alle turbe, ecco, sua madre, e i suoi fratelli, cercavano di parlargli. (Mt 12, 46)

În timp ce El încă le vorbea mulțimilor, iată că mama și frații Lui stăteau afară, căutând să vorbească cu El. (Mt 12, 46)

Fa presto amichevole accordo col tuo avversario, ***mentre*** sei tra via con lui. (Mt 5, 25)

Împacă-te cu pârâșul tău degrabă, ***cât*** încă mai ești cu el pe cale. (Mt 5, 25)

⁴⁰ Mai multe exemple pentru *quando* / *când* se pot găsi pe pg. 25-27

(...); *ed alla liaveva sparso sopra il capo di Cristo, **mentre** era a tavola.* (Mt 26, 7)

(...) *și l-a turnat pe capul lui Iisus, **pe când** El ședea la masă.* (Mt 26, 7)

***Or come** egli usciva fuori, per mettersi in cammino, un tale corse a lui;...* (Marcu 10, 17)

*Și **pe când** ieșea El în drum, un ins a alergat la El și, îngenunchind înainte-I, Îl întreba:*
(Marcu 10, 17)

Folosind locuțiunile conjuncționale *nel momento che, nel preciso momento che, nell'istante in cui* și alte variații, se întărește simultaneitatea absolută și imediată unei acțiuni.

*Accostatasi di dietro, toccò il lembo della vesta di esso; e **in quello stante** il flusso del suo sangue si stagnò.* (Lu 8, 44)

*S'a apropiat de El prin spate, s'a atins de poala hainei Lui și **îndată** i s'a oprit curgerea sângelui.* (Lu 8, 44)

3. POSTERIORITATE

Acțiunea din regentă se petrece după acțiunea exprimată de propoziția subordonată. Temporalele de acest tip sunt introduse cel mai des de **dopo che** și cu verbul la mod *indicativ* sau *conjunctiv*.

*E **dopo che** Gesù ebbe finito di dar mandamenti a' suoi dodici discepoli, egli si partì di là, per insegnare.* (Mt 11, 1)

***După ce** a isprăvit Iisus de dat aceste porunci celor doisprezece ucenici ai Săi, a plecat de acolo...* (Mt 11, 1)

Conjuncțiile **dacché** și **da quando** exprimă punctul de plecare în timp sau, cu alte cuvinte, momentul inițial al acțiunii. Alte conjuncții cu același scop sunt: *da allora che, dal momento che, dal tempo che, dall'istante che, ecc.*

Totodată, în afară de a exprima un raport de simultaneitate, conjuncția *quando* poate fi folosită și pentru a arăta posterioritatea, de exemplu⁴¹:

Quando cominciò a parlare, tutti fecero silenzio. (Când a început sa vorbească, toți tăcură.)

Iar (**non**) **appena** arată rapiditate în succesiune sau mai bine spus, *posterioritate imediată*:

*Dopo il batesimo, **non appena** Gesù fu uscito dall'acqua, il cielo si aprì. (Mt 3, 16)*

*Și după ce a fost botezat, Iisus a ieșit **îndată** din apă, și iată cerurile I s'au deschis. (Mt 3, 16)*

***Non appena** Gesù lo seppe, se ne andò in barca verso una zona deserta per rimanere da solo. (Mt 14, 13)*

Și auzind Iisus, a plecat de acolo cu corabia la loc singuratic. (Mt 14, 13)⁴²

Privind *modurile* folosite în temporale, în construcția explicită sau cu verbul la mod personal, indicativul admite toate timpurile. Însă în limba vorbită se preferă alte soluții, precum construcția implicită sau nominalizarea verbului.⁴³

ex. *dopo aver cenato* sau *dopo cena*

De obicei regula este să folosim *indicativul* ori de câte ori propoziția temporală exprimă un fapt cert, în timp ce *conjunctivul* este mod preferat în construcțiile cu circumstanțe temporale ipotetice.

Temporalele au așezare liberă, înainte sau după subordonată.

În italiană ca și în română, în general, propoziția temporală este așezată înaintea regentei. Cele care exprimă posterioritatea pot apărea și în urma regentei și, în acest caz, se desparte prin virgulă de regentă. Aceste construcții sunt cunoscute și sub numele de *propoziții inverse*.

⁴¹ Zanichelli (1999:301)

⁴² Aici putem observa traducere diferită, adică exemplul în română unde s-a folosit gerunziu în locul verbului la mod predicativ

⁴³ Serianni (2005:610)

V.3. Concordanța timpurilor în limba italiană

Prin corespondența timpurilor mă refer la o anumită armonizare între propoziția regentă și cea subordonată. Folosirea corespondenței timpurilor este obligatorie în limba italiană. Timpul verbului din subordonată depinde de timpul verbului din propoziția principală (regentă) și de raportul în care subordonata se găsește față de regentă, adică raport de simultaneitate, de anterioritate sau de posterioritate. Cu alte cuvinte, timpurile verbelor din regente dictează folosirea anumitor timpuri în subordonatele lor.

În limba italiană există multe reguli în ceea ce privește corespondența timpurilor și putem spune cu siguranță că nu este așa de simplu ca în limba română.

Ca de exemplu, când o acțiune viitoare este considerată ca fiind posibilă după conjuncțiile ***appena, non appena*** (îndată ce), ***quando*** (când), ***finchè*** (până ce) și alte, folosirea conjunctivului este obligatorie⁴⁴:

Non appena tu guarisca partiremo per la montagna. → De îndată ce te însănătoșești, vom pleca la munte.

Io verrò quando tu voglia. → Eu am să vin când vrei tu.

Aspetterò finchè (non) arrivi l'ultimo. → Am să aștept până ce va veni ultimul.

Demn de a reaminti este faptul că indicativul se folosește în construcții cu verbe care exprimă o afirmație, dată ca sigură. Conjunctivul se folosește atunci când predicatul principalei este un verb sau o expresie aparent impersonală și care arată incertitudine. Iar condiționalul se folosește în propozițiile temporale în raport de posterioritate față de verbul principalei care este trecut.

În exemplele citate până acum se vede clar că limba italiană folosește diferite timpurile verbale (perfect simplu, perfect compus, imperfect, mai mult ca imperfect, conjunctiv prezent/perfect, etc.), în timp ce în română este preferată folosirea perfectului compus.

Deși româna și italiana aparțin grupului limbilor romanice, și în tabelul următor se poate vedea că în limba italiană totuși există mai multe opțiuni privind folosirea timpurilor, decât în limba română.

⁴⁴ Exemple din Gherman, Sârbu (1999:284)

Tabelul VII. Corespondența timpurilor în italiană

Raport temporal	Timp și mod în regentă		Temporală
simultaneitate	1. Present ind.	→	Present, Conjunctiv prezent, Condițional prezent
	2. Trecut ind.	→	Imperfect, Conjunctiv imperfect
	3. Viitor ind.	→	Viitor, Present, Conjunctiv prezent
anterioritate	1. Present ind.	→	Perfect compus, Imperfetto, Conjunctiv perfect, Condițional perfect
	2. Trecut ind.	→	Mult mai ca perfect, Conjunctiv mai mult ca perfect
	3. Viitor ind.	→	Perfect compus, Conjunctiv perfect
posterioritate	1. Present ind.	→	Viitor, Conjunctiv prezent, Condițional perfect
	2. Trecut ind.	→	Condițional perfect
	3. Viitor ind.	→	-

Iată niște exemple⁴⁵:

a. Simultaneitate:

Quando non ci sei, mi sento triste. / Mentre dormivamo ha piovuto a dirotto.

b. Anterioritate:

Poco prima che tornassi tu, ha telefonato Laura.

c. Posterioritate:

Dopo che fu partito, tutti lo rimpiansero. / Non appena saremo arrivati, ti telefonerò.

⁴⁵ Sensini (1997:540-542)

VI. Temporale cu alte nuanțe circumstanțiale în ambele limbi

Cum este deja menționat, exprimând împrejurările de timp, unele propoziții temporale pot avea și alte nuanțe circumstanțiale. Același lucru se întâmplă și cu propozițiile circumstanțiale temporale în limba italiană. Așadar, temporalele pot avea:

- Nuanță cauzală

RO: *Cînd s-au apropiat răcnetele și pocnetele pistoalelor, a fugit într-o pădure de pe deal.*⁴⁶ (din ce cauză a fugit?)

TAL: *Dal momento che sei diventato maggiorenne, dovrò dirti alcune cose importanti.*⁴⁷

- Nuanță concesivă

RO: *De ce-l accepți cînd n-are dreptate.*

TAL: *Dopo che ho fatto tanto per la tua famiglia, mi tratti in questo modo?*

- Nuanță consecutivă

RO: *A tot citit scrisoarea pînă ce nu se mai vedeau literele.*⁴⁸

- Nuanță sociativă, etc.

RO: *A ajuns o dată cu cine plecase înainte.*

Cînd este vorba de *cînd*, care apare și în propozițiile atributive, complementive directe sau indirecte, este foarte ușor să confundăm aceste subordonate cu propoziția temporală. Confuzia se face mai ales cu propoziția atributivă introdusă prin *cînd*.

⁴⁶ Șerban (1970: 250)

⁴⁷ Dardano, Trifone (2001:418)

⁴⁸ Baldescu, Popescu (1972: 438)

VII. COMPARAȚIE ÎNTRE PROPOZIȚII SUBORDONATE TEMPORALE ÎN LIMBA ROMÂNĂ ȘI ITALIANĂ

În fine, după ce am făcut analiza caracteristicilor sintactice a acestor două limbi, putem afirma cu siguranță că, la nivelul sintaxei, propoziția temporală în română seamănă foarte mult cu cea din italiană. Există și niște diferențe dar, în general, sunt foarte similare, cum este arătat și în tabelul următor.

Tabelul VIII. Corespondența între subordonatele temporale în ambele limbi

<div> <div></div> <div>Subordonată în română</div> <div>Subordonată în italiană</div> </div>	
<p>Propoziția subordonată temporală are trei raporturi de temporalitate: de anterioritate, de simultaneitate și de posterioritate</p>	
<p>Propoziția temporală este introdusă prin conjuncțiile / locuțiunile conjuncționale: <i>când, de când, pe când, până când, oricând, după ce, în timp ce, până ce/să, îndată ce, (mai) înainte ca să, de câte ori, ori de câte ori, etc.</i></p>	<p>Propoziția temporală este introdusă prin conjuncțiile / locuțiunile conjuncționale: <i>quando, da quando, fin quando, allorchè, allorquando, mentre, dopo che, nel tempo che, finchè, prima che, tosto che, innanzi che, avanti che, etc.</i></p>
<p>Între conjuncțiile temporale, locul de onoare îi revine lui <i>când</i>, adică <i>quando</i>.</p>	
<p>În română, conform cercetării mele de corpus, verbe la modul personal se folosesc cel mai mult.</p>	<p>În italiană, verbul din temporală poate fi un verb la mod personal, dar și folosirea modurilor nepersonale (adică nominalizarea verbului) este foarte frecventă.</p>
<p>Propoziția temporală poate avea și alte nuanțe circumstanțiale ca: nuanță cauzală, concesivă, consecutivă, sociativă etc.</p>	
<p>Propozițiile temporale pot fi antepuse sau postpuse regentei.</p>	
<p>Există o mai mare libertate în folosirea modurilor și a timpurilor verbale în subordonate.</p>	<p>Folosirea corespondenței timpurilor este importantă în limba italiană. Timpul verbului din subordonată depinde de timpul verbului din regentă.</p>

CONCLUZII

Limba română și limba italiană aparțin grupului limbilor romanice, ceea ce înseamnă că ar trebui să fie destul de similare. Ca temă a lucrării mele am ales propozițiile temporale cu scopul de a descoperi dacă în ambele limbi se aplică aceleași reguli sau totuși există vreo diferență.

Începând cu descrierea noțiunilor de bază și a unităților sintactice, ca să ne fie mai ușor să înțelegem tematica lucrării, am continuat cu analiza raporturilor stabilite între propoziții. Partea aceasta m-a ajutat să înțeleg cum se comportă subordonatele una față de alta pe plan sintactic. Determinând acțiunea din regentă, propoziția temporală, în română ca și în italiană, se împarte în trei raporturi de temporalitate care sunt de mare importanță pentru analiza subordonatelor temporale în general. Așa cum s-a arătat în capitolele precedente, de raporturile respective, adică de anterioritate, simultaneitate și posterioritate, depinde ce elemente introductive și ce moduri verbale vom folosi în temporale. Așadar, pentru a putea continua analiza mai detaliată a propozițiilor circumstanțiale temporale trebuia să identific pe toate elementele introductive, ca și modurile și timpurile folosite, ca să putem verifica dacă într-adevăr există vreo diferență între aceste două limbi. Ca să-mi fie mai ușor în timpul comparației, am căutat exemplele în Biblie, sau dacă nu am reușit să le găsesc pe cele potrivite, am folosit exemple descrise în gramaticile alese.

La începutul studiului lingvistica se părea destul de simplă, dar dimpotrivă, aproape întotdeauna putem găsi măcar o excepție pentru anumite reguli. Și de asta m-am convins în timp ce am scris această lucrare. La nivelul sintaxei, în general, nu am găsit multe diferențe între temporalele din română și italiană, dar totuși există. Cea mai mare diferență pe care am observat-o eu printre toate exemplele citate este că în italiană se folosesc cel mai mult moduri nepredicative, adică gerunziu, participiu sau infinitiv. Mai degrabă când este vorba de limba vorbită. În română nu este așa. Deși în limba română există exemple de propoziții temporale unde este folosită nominalizarea verbului, în principiu se folosește cel mai mult indicativul sau conjunctivul prezent.

Același lucru se întâmplă și cu chestiunea concordanței timpurilor sau mai bine zis, cu armonizarea între propoziția regentă și cea subordonată. În timp ce în italiană există reguli mai stricte pentru a face construcția corectă a propozițiilor și a frazelor, în limba română se

folosește logica. Cu alte cuvinte, nu există reguli stricte ci avem o libertate mai mare în folosirea modurilor și timpurilor verbale. De pildă, este normal ca în propoziții temporale introduse prin locuțiuni conjuncționale formate cu *să* să se folosească numai conjunctivul, ca și în italiană după *che*.

Îndată ce am căutat exemplele pentru a face analiza am observat că propoziția subordonată temporală este foarte des folosită în Biblie ca și în limba vorbită, deși nu suntem conștienți de acest fapt. Însă, de propozițiile temporale sunt pline și ziarele și revistele online românești, ca și cele italiene.

Am menționat asta pentru că cred că poate fi foarte interesant să analizăm, într-o lucrare viitoare, folosirea temporalelor în ziarele cotidiene. În acest mod putem descoperi dacă în limba vorbită și în limba revistelor sau a ziarelor se aplică aceleași reguli ca și în gramaticile noastre.

Bibliografie

- Academia Română (2008), *Gramatica limbii române, II Enunțul*, București, Editura Academiei Române
- Avram, Mioara (1997), *Gramatica pentru toți*, București, Humanitas
- Baldescu, George; Popescu, Ion (1972), *Gramatica limbii române*, București, Editura didactică și pedagogică
- Biblia: Noul Testament*, (1995), București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
- Andorno, Cecilia, (2003), *La grammatica italiana*, Paravia, Bruno Mondadori Editore
- Cârstea, Mihaela (1971), *Gramatica limbii italiene*, București, Editura științifică
- Devoto, Giacomo (1942), *Introduzione alla grammatica*, Firenze, La nuova Italia editore
- Dardano, Maurizio, Balzano, Elde (1972), *Il segno vivente, dalla grammatica tradizionale alle moderne teorie*, Bologna, Edizioni scolastiche Patron
- Fabbri, Tebaldo; Consonni, Domenico (1977), *Lingua madre, grammatica italiana*, Torino, Società editrice internazionale
- Gherman, Haritina; Sârbu, Rodica (1999), *Gramatica limbii italiene (ediția a IVa)*, București
- La sacra Bibbia: ossia L'Antico e Il Nuovo Testamento*, Londra, Società Biblica Britannica e Forestiera
- Migliorini, Bruno (1959), *Grammatica italiana*, Firenze, Felice le Monnier editore

Moretti, Marino; Consonni, Domenico (1977), *Lingua madre, grammatica italiana*, Torino, Società editrice internazionale

Moretti, Giovanni Battista (2005), *L'italiano come prima o secunda lingua nelle sue varietà scritte e parlate*, Perugia, Guerra edizioni

Nicolescu, Aurel (1970), *Probleme de sintaxă a propoziției*, București, Editura științifică

Popescu, Geta (2005), *Gramatica limbii italiene*, București, Corint

Popescu, Ștefania (2003), *Gramatica practică a limbii române*, București, Editura TEDIT FZH

Sensini, Marcello (1997), *La grammatica della lingua italiana*, Milano, Oscar Mondadori

Serianni, Luca (2005), *Grammatica italiana, Italiano comune e lingua letteraria*, Torino, UTET Libreria

Stati, Sorin (1967), *Teorie și metodă în sintaxă*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România

Șerban, Vasile (1970), *Sintaxa limbii române*, București, Editura didactică și pedagogică

Biblia: Noul Testament

<http://www.laparola.net/bibbia>, (2014)

<http://www.ebible.ro>, (2014)

[http://www. Biblegateway.com/versions](http://www.Biblegateway.com/versions), (2014)

<http://www.biblia.pentruviata.ro/bibliaVDCC.pdf>, (2015)

Sažetak

Svaki jezik je specifičan na svoj način, to jest ima svoja pravila i norme prema kojima se realizira. Rumunjski i talijanski jezik pripadaju istoj porodici indoeuropskih jezika, odnosno riječ je o romanskim jezicima. Samim time, zahvaljujući stoljetnom jezičnom kontaktu među narodima, spomenuti jezici su razvili veliki broj podudarnih elemenata u leksiku, fonetici, morfologiji, a nadasve u sintaksi. Iako su rumunjski i talijanski jezik vrlo slični, zanimalo me je li se u oba jezika primjenjuju ista gramatička pravila ili ipak postoji neka razlika.

Kako bih to detaljnije mogla proučiti, kao temu svog rada sam izabrala usporedbu vremenskih rečenica u rumunjskom i talijanskom jeziku. Da bi analiza bila što adekvatnija koristila sam primjere vremenskih rečenica iz Biblije te na taj način otkrivala podudarnosti i eventualna odstupanja, na sintaktičkoj razini. Prije same analize i usporedbe, predstavljen je kratak opis osnovnih gramatičkih definicija, sintaktičkih jedinica i njihovih funkcija, bitnih za nastajanje zavisnih, a nadasve, vremenskih rečenica. Na sintaktičkom planu razlike su minimalne. Međutim, ipak se dalo zaključiti da neke razlike postoje. Kao na primjer, rumunjski jezik skoro uvijek koristi rečenice s glagolom u finitnom obliku dok talijanski jezik preferira korištenje implicitnih rečenica. Zatim slaganje vremena, koje je u talijanskom jeziku vrlo striktno, u rumunjskim vremenskim rečenicama je slobodnijeg tipa, odnosno više se koriste jednostavnija glagolska vremena. Budući da se korpus temelji samo na primjerima pronađenima u Novom zavjetu, analiza vremenskih rečenica bi bila potpunija kada bi se on proširio te bi se samim time moglo detaljnije prikazati sve razlike i sličnosti na sintaktičkom planu ovih dvaju jezika. Dakle, detaljnijim istraživanjem i usporedbom bismo svakako mogli pronaći zanimljive podatke koji bi nam nadalje poslužili kao temelj u budućim istraživanjima.